

SÖYLENTİDEN GERÇEĞE...

KALEDEKİ İSKELETLER

Söylenceye göre, bilicileri İmparator Konstantin'e kızının yılan sokmasından öleceğini bildirmişler. İmparator da önlem olarak Kızkalesi'ni yaptırmış ve prensesi buraya yollamış. Ne var ki, bir yiyecek küfesinin içinde kaleye gelen bir yılan kızı sokmuş ve öldürmüştü. Oysa gerçeğin bu söylenceyle pek bir ilgisi yok. Kızkalesi, Mersin'in 60 km batısında yer alan Korykos antik kentinin kalesinin karşısında deniz üzerinde yaptırılmış bir kale. Karadaki kaleyi denizden gelecek saldırılara karşı korumak amacıyla, bir ileri karakol gibi yapılan Kızkalesi'ni, 1104 yılında Bizanslılar yapmış. Denizdeki kale, önceleri bir dalgakıranla karadaki kaleye bağlıymış. Şimdi bu bağlantı kalmamış. Deniz kalesi 1190 yılında Ermenilerin eline geçmiş. Ticari olarak çok önemli olmasa da, Kıbrıs'a yakın olması nedeniyle stratejik açıdan sahip olduğu değer, kaleyi Kilikya'nın önemli bir limanı haline getirmiş. 1361'de Kıbrıs Krallığı'nca işgal edilen kale, 1448 yılında Karamanoğulları Beyliği'nin, sonrasında da Osmanlıların hakimiyetine geçmiştir.

Yakın zamana kadar Kızkalesi'nin önemi, tarihi geçmiş ve turistik özelliklerinden kaynaklanıyordu. Öyle ki, bu-

ranın restore edilmesine karar verildi. Bu amaçla Mersin Müzesi yetkilileri Kültür Bakanlığı'na başvurdular ve kazı izni çıktı. Ne olduysa bundan sonra oldu. Geçtiğimiz yıl 5 Ekim'de başlayan kazının ilk gününde çıkan bir iskelet, beklenmedik bir bulguydu. Gerçi arkeolojik bir kazıda iskelet çıkması normaldi. Ama halk arasında yayılan korku ve sayıları giderek artan iskeletlerin

terörist bir eylem sonrasında buraya gömülmüş olabileceği söylentileri, olaya polisin müdahale etmesiyle sonuçlandı. Kazıyı yürüten arkeologlardan biri olan Güler Gürkan o günü şöyle anlatıyor: "Kızkalesi'nin restorasyonu sırasında buranın araştırılması gerekiyordu. Buranın kazısının da yapılması gerek dedik. Kültür Bakanlığı'ndan ödenek çıkardık ve bir kurtarma kazı-

Kızkalesi

Mersin ili, Erdemli İlçesi'nde bulunan Korykos antik kentine ait Kızkalesi'nde (İçkale) yapılan kazı çalışmaları Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle iki dönem halinde sürdürüldü.

Birinci kazı dönemi, Kültür bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün onayıyla 05.10.2001'de başladı, 03.11.2001 günü bitirildi. Kazıyı Mersin Müzesi adına F. Güler Gürkan'la birlikte yürüttük. Kazıda ayrıca 57 işçi çalıştı.

Bu dönemde yapılan kazılarda 10x10 ebadında 23 açma açıldı. Bu açmaların bulunduğu alanlarda sarnıçlar, kiliseler, duvar kalıntıları tespit ettik. Ayrıca 22 iskelet ele geçirildi. İskeletlerin incelenmesini Ankara Anadolu Medeniyetleri antropologları Gülay Aslan ve Asuman Alpagut yaptı. Bir kısmıysa, Adli Tıp Kurumu'na inceleniyor.

İkinci dönem kazıya 08.05.2002 günü başlayıp 05.06.2002 günü bitirdik. Kazıyı yine aynı

ekip sürdürdü. Bu sefer 47 işçiyle çalıştık.

İkinci dönem yapılan kazılarda 10x10 ebadında 29 açma açıldı. Kazılan alanlarda mozaikler ve "opus sectileler" (bir çeşit yer döşemesi), sarnıçlar ve duvar kalıntıları bulduk. Bu çalışmalar sırasında 4 iskelet daha çıkardı. Böylece iki dönem yapılan kazılarda toplam 26 iskelet çıkarmış olduk. Bu iskeletlerin 18 tanesi 80-90 yıllık olmalı. Kilisenin kriptasında (mezar odası) bulunan sekiziyse kilisenin tabanında bulunan opus sectilelere dayanarak MS 6. yüzyıla ait olmalıdır diyebiliriz.

Yaşar Ünlü
Araştırmacı, İçel Müzesi

şı yapmaya karar verdik. Yıllar önce orada bir aydınlatma yapılmış; ama kablolar çok gelişigüzel döşenmiş. O kablolar bir çok şeyi mahvetmiş. Ekim ayının başında orada kazıya başladık. Bir gün sonra hemen ilk iskelet çıktı. Biz emniyete haber verdik, bunlar yeni iskelet mi diye. Emniyet müdürü hemen televizyonculara haber vermiş."

Arkeologlar çalışmalarını sürdürmeye çalışırken, birdenbire ortaya çıkan şüpheli iskeletler, basın mensuplarının ilgisini bir anda buraya çeker. İskeletlerin arkeolojik olduğunun açıklanması ilgiyi azaltmaz.

"Biz kazı yaparken bir yandan da basın mensuplarıyla uğraşmak zorunda kaldık." diye anlatıyor Mersin Müzesi araştırmacılarından Yaşar Ünlü, "Sanki kazı yapmıyorduk da eğlence programı çekiyorduk."

Basının bu ilgisi zamanla azalacağına artar. Bunun nedeni, Adli Tıp Kurumu'na gönderilen iskeletlerden birine ait özel bir bulgudur. Adli Tıp, kafataslarının birinin dişlerinin özel bir biçimde kesildiğini görmüştür ve açıklamasını yapar: Bu tür bir diş kesimi, ancak Güney Amerika'da yaşamış olan Mayalarda kullanılanla örtüşmektedir.

Adli Tıp kurumu uzmanlarından Hüseyin Afşin şöyle diyor: "Mersin, Kızkalesi'nden çıkarılan tarihi iskeletlerin incelenmesinde gördüğümüz dental mutilasyon (diş biçimlendirmesi), dünya üzerinde insanlığın dolaşımı konusunda bizlere veriler veriyor. Bugüne değin, dental mutilasyon konusunda yapılan bilimsel araştırmalar ve yayınları incelediğimizde, bu tür dişsel şekillendirmelere ilk kez Orta Amerika'da rastlandığını ve Romero tarafından sınıflandırıldığını görmekteyiz. Orta Amerika'da bulunan bu iskeletlerin üzerinde radyoaktif karbon izotopuyla yapılan testler, iskelet kalıntılarının yaşının MÖ 1400-600 arasında yaşamış insanlara ait olduğunu ancak aralarında MS 900'lü yıllarda yaşamış olanların da bulunduğunu da ortaya koydu. Bu tür dental şekillendirme son 500 yıl içinde dünya üzerinde terkedilmiş. Kızkalesi'nde bulunan dental şekillendirmenin görüldüğü kafatası, bu verilere göre en az 500 yıllık. Bunun gerçek iskeletsel yaşı C14 testiyle önümüzdeki günlerde bilimsel olarak saptandığında, bu görüşüm bilimsel temellere dayandırılmış olacak."

Kızkalesi Kazısında Çıkanlar

Deniz Kalesi içerisinde bulunmuş iskeletleri incelemek üzere 27.10.2001 tarihinde Kızkalesi'nde yapılan kazı ve temizlik çalışmaları sırasında bulunan 18 numaralı iskeletin antropolojik incelemesini yaptık. 1-17 numaralı iskeletler, İçel Müzesi tarafından daha önce savcılığa teslim edildiği için bu iskeletlerin antropolojik incelemesini yapamadık.

18 numaralı iskelet üzerinde yapılan antropolojik ve antropometrik inceleme sonucu, iskeletin 45-50 yaşlarında bir erkek bireye ait olduğu anlaşıldı. 18 numaralı bireyin uzun kemik ölçümlerinden Pearson formülüne göre hesaplanan boy, 168 cm'dir. İskeletin morfolojik ve morfometrik özellikleri, bireyin Akdeniz ırkının kaba formu (Euafrican) olduğunu gösteriyor. Kazı ekibi tarafından iskeletle birlikte bronz bir kolye ucu, bronz oval şekilde ve üzerinde haç olan bir plaka, formu bozulmuş bronz bir küpe, andız ağacından tespih taneleri bulundu. Sonradan yaptığımız antropolojik çalışma sırasında 10 tane daha andız ağacından tespih tanesi bulduk.

27 Ekim 2001 sabahı kazı ekibi tarafından kısmen açılmış olan 19 ve 20 numaralı iskeletlerin temizlik işlerine başladık. Bu iki iskelet, mozaik taban bozularak altına gömülmüş olup, muhtemelen mozaik yapıdan daha sonraki bir evreye ait.

19 numaralı yetişkin birey, batı-doğu doğrultusunda sırt üstü uzatılmış. Baş batıda yüz güneye dönüktü. Kollar, sol kol alta sağ kol üste gelecek şekilde karın üzerinde kavuşturulmuş pozisyondaydı. Bacaklar birbirine paralel ve düz olarak uzatılmıştı. Yaş ve cinsiyetin saptanmasında kafatası ve leğen kemiği başta olmak üzere bütün kemiklerin gösterdiği anatomik formlar dikkate alındı. Buna göre 19 nolu iskelet, 55-60 yaş aralığında bir erkeğe ait. Ayrıca antropometrik veriler ve makroskopik gözlemler 19 nolu bireyin, Akdeniz ve Alpin ırkı özellikleri gösterdiğini ortaya koyuyor.

19 nolu bireyin 35 cm kuzeyinde, yine mozaik tabanın hemen altında bir bebeğe ait 20 numaralı iskelet parçalarına rastladık. Kafatası olmamakla birlikte vücudun uzantısı, batı-doğu doğrultusunda yatırıldığını gösteriyor. Mevcut kemikleri; omur ve kaburga parçaları, kısmen el ve ayak parmaklarıyla kalça kemiği parçasından ibaretti. Mevcut kalça kemiğinden (ischium) bebeğin yaklaşık 1,5 yaşında olduğu anlaşıyor. Cinsiyet belirlemeye yarayan

Çıkarılan ilk 17 iskeletin Emniyet'e teslim edilmesi ve buradan İstanbul Adli Tıp kurumuna ulaştırılması sırasında olayların çok hızlı gelişmesi arkeologların bunları çok kısa görebilmelerine neden olur. Anadolu Medeni-

yetlikler, ergenliğe geçiş döneminde kemik yapısında kendini göstermeye başladığından, çocuk ve bebeklerin cinsiyeti saptanamıyor.

Kale içerisinde güneydoğu yönünde 21 numaralı iskelet çıkarıldı. İskelet kuzeybatı-güneydoğu uzantısında, yüzü güneydoğuya dönük, sırt üstü yatırılmıştı. İskelet, 20-25 yaşlarında bir erkeğe ait. Kafatası kırıklı ve parçalı olduğu için ırk tayini yapılamadı.

Şapelin içerisindeki moloz yığını, sonradan açılmak üzere bırakıldı. Diğer taraflardaki molozlarsa kazı ekibi tarafından kaldırıldı. Bırakılan bölümün temizliği sırasında, moloz yığını içinde tabana yakın kısımda batı-doğu yönünde erişkin bir birey olan 22 numaralı iskelete rastladık. 22 numaralı iskeletin kafatası muhtemelen önceki temizlik işleminde alınmıştı.

Açılan mezarların yüzeye oldukça yakın bulunması, bu mezarların toprağının oldukça sert bir yapıda ve ana kayaya yakın olmasından kaynaklanabilir. Örneğin 21 numaralı iskeletin sağ tarafında ve ayak ucunda oldukça iri kayalar bulunuyordu. İskelet bu kayalara yaslatılmış gibi duruyordu. Gömü toprağı içerisinde taş, mozaikli alanda bulunan mezarlardaysa mozaik ve çakıla çok miktarda rastlanması iskeletlerin alt seviyeye gömülme zorluğunu gösteriyor. Gerek kazı ekibi tarafından, gerekse tarafımızca açılan mezarlar basit toprak mezarlar olup, iskeletler sırtüstü yatırılmalarına karşın tam bir yön birliğine sahip değildi. Bununla birlikte daha önce açılmış mezarlara yönelik verilen bilgiye ve bizim çıkardığımız iskeletlerde görüldüğü üzere, kollar karın hizasında kavuşturulmuş, bacaklarsa birbirine paralel uzanmış pozisyondaydı. Bu tip gömü geleneği Hristiyan topluluklarında görülür. Bu da Kızkalesi'nde açığa çıkarılan iskelet topluluğunun Hristiyan olduğunu gösteriyor.

Sonuç olarak 27-31 Ekim tarihleri arasında açılan mezarlar basit toprak mezarlar olup, normal görünümündedir. Şapel içerisinde bulunan karışık durumdaki iskeletlerle en az 6 bireyin varlığına işaret ediyor. Elde bulunan kafatası ve mevcut vücut kemikleri, Eurafrican ve Akdeniz-Alpin ırkına ait bireyler olduğunu gösteriyor. Tarihsel süreç içinde; Bizanslılar, Ermeniler, Kıbrıslılar, Osmanlılar gibi çeşitli toplulukların işgaline uğrayan Kızkalesi'nde, morfolojik (ırk) açıdan daha sağlıklı bilgiler verebilmek, topluluğun demografik, sağlık/hastalık yapılarını belirleyebilmek ve Anadolu'daki eski topluluklar arasındaki biyolojik ilişkilerin saptanabilmesi için Savcılık'ta ve İçel Müzesinde bulunan iskeletlerin de üzerinde çalışması için Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne teslim edilmesinin faydalı olacağını düşünüyoruz.

Gülay Aslan

Antropolog, Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Asuman Alpagut

Antropolog, Anadolu Medeniyetleri Müzesi

yetleri Müzesi'nden gelen antropologların çalışmaya katılması sırasında İçel Müzesi'nin elinde yalnızca yeni çıkarılan 18 numaralı iskelet kalmıştır. Bizans dönemine ait bir kaleden Mayalara ait iskeletler çıktığı haberlerini ar-

İçel Müzesi arkeologları Güler Gürkan ve Yaşar Ünlü, Kızkalesi'nde iskeletlerin olduğu iç avluda. Kızkalesi'nin restorasyonu sırasında yapılan kurtarma kazısında bulunan iskeletler, burayı bir anda gündeme taşımıştı. Kale'de bulunan iskeletlerin üzerindeki sır perdesi C14 testi sonuçlandığında kalkacak.

keologlar ve antropologlar da basın-dan hayretle izlerler. Adli Tıp acaba gerçekten bulguların Mayalara ait olduğunu mu iddia ediyordu? Yoksa bu sansasyonel bir basın abartması mıydı? Akıllardaki soru bu. Bu sorunun yanıtıyla ilgili ipuçlarını Adli Tıp uzmanlarından Sadi Çağdır veriyor: "Bu kemikler bize geldiğinde Prof Dr. M. Yaşar İşcan'la birlikte yaptığımız ilk incelemede, kemiklerin en az 100 yıllık olduğu kanaatine vardık. Bu kanaatimize kemiklerin yıpranma durumu kemik dokusundaki zamana bağlı değişikliklere bakarak vardık. Buluntu kemiklerin kaç yıllık olduğunu belirlemek konusunda çok kesin kriterler olmadığını belirtmek gerekir. Burada ancak bir tahmin yapılır. Tahminde bulunurken kemiklerin çıktığı yer gömülüş şekli kemiklerdeki travmatik (darbe sonucu oluşmuş) ve hastalığa bağlı izler, kemiklerin bulunduğu toprağın nemi fiziksel özellikleri değerlendirilir. Gönderilen kemikler, bize biraz düzensiz şekilde torbalarda gönderilmişti. Kemikleri gruplandırdık; kırık parçaları birleştirdik. Şu anda hâlâ incelemelerimiz bitmedi. Antropometrik ölçümleri de yapıyoruz. Kemiklerde herhangi bir hastalık belirtisi bulamadık. İki kafatasında kılıç, pala benzeri kesici ezici alet yarısı, bir iyileşmemiş köprücük kemiği kırığı, bir iyileşmiş altçene kırığı saptadık. Kemikler erkek kişilere aitti ve hepsi de 22-45 yaş arasındaydı. Şu anda bunların kafatasları üzerine yeniden yüzlendirme çalışmalarına da devam ediyorum. Aslında bu iskeletlerde en önemli bulgu şekillendirilmiş ön dişler. Ayrıca karbon metodu sonuçlarını da bekliyoruz. Şu anda bunlara ekleyecek bir başka veri yok ama olayın bütününü değerlendirmek için biraz daha zaman lazım."

Adli Tıp, kesin olarak Maya'dır yeri-ne "Mayalarınkine benziyor, araştırmaların sürdürülmesi gerek" dese de artık basında bilinen, Kızkalesi'ndeki kazılarda Mayalara ait iskeletlerin ortaya çıktığı. Bir süre sonra ortalık durulunca asıl sorular sorulmaya başlanır. "Bu iskeletler Mayalara ait değilse kime ait?" Bu sorunun yanıtı da aslında yavaş yavaş belirmekte. Anadolu Medeniyetleri Müzesi antropologları-nın Mersin Müzesi'ndeki arkeologlar-la birlikte yürüttüğü çalışmalarda yeni iskeletler çıkarılır. İki dönem halinde 2001 yılı sonlarında ve 2002'nin mayıs ayında sürdürülen kurtarma kazısı başladığında, Korykos Deniz Kale-si'ndeki kurtarma kazısı artık halk arasında Maya kazısı diye anılır ol-

muştur halk arasında. Oysa arkeolog Güler Gürkan, çıkarılan toplam 28 iskeletin çoğunun yakın dönemlere ait olduğunu düşünmektedir: "İskeletler yüzeye yakın gömülmüşler; 20 santim derine. Sanki sadece ölenin üzerini örtcek kadar toprak atılmakla yetinilmiş. Bunda adanın toprak yapısının da payı var elbette. Zemini kaya olan Kızkalesinde ölenleri daha derine gömmek çok da mümkün değil. Söz-gelimi, yedi bin senelik bir iskelet de bulabilirsiniz. Ama iskeleti elinize aldığınızda hemen dağılır. Bu iskeletlerde böyle bir şey yok. Demek ki çok eski dönemlere ait değiller."

İskeletlerin üzerinde el yazısıyla, mürekkeple yazılmış yazılar olan kolyeler vardı. Bunların dönemi son dönem. Belki 80-90 yıllık. Antik döneme ait bir kolyenin üzerinde el yazısıyla yazı olmaz.

Toplam 26 iskelet çıktı. Yalnız orada bir kilise var orta mekanda. İki kilise, bir kompleks yapı. Küçük bir şapel, onun absisi var. Absis tabanının altında mezar. O tabanın altından çıkan iskeletler, dönemine ait. Ancak dönemine ait iskeletler, darmadağın edilmiş. Burada define arayanlar iskeletleri dağıtmışlar. Buradan ortaçağa ait iskelet çıkabilir. Kudüs'e ya da As-

İskeletlerdeki Diş Kesimleri

Yaptığım araştırma sonucu, dental şekillendirmeye ilk olarak Orta Amerika'da Maya uygarlığında rastlandığı ve ilk bilimsel çalışmanın Prof. Romero ve Facillities tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Romero 1970 yılında Meksika körfezinde bulunan tarihi iskelet kalıntılarında 1212 adet diş incelemiş, bu dişlerden 59 unda dental şekillendirmeye rastlamıştır. Yapılan C14 testi sonucu bunların iskeletsel yaşlarının MÖ- MS. 950 yılları arasında olduğu belirlenmiştir. Bunları A dan G ye 7 kategori altında, yapımına ve eskiden yeniye doğru gelişimine göre kategorize etmiştir. Kızkalesinde bulunan dental şekillendirme Romero'nun A1 kategorisi ile tam bir uyum içindedir.

Ayrıca Meksika'da Maya uygarlığında dişsel şekillendirmede kullanılan aletler ile, Anadolu'da kullanılan aletler arasında da şekil, biçim ve kullanım olarak da bir uyum olduğu görülmektedir.

Dişsel şekillendirme oldukça acı veren bir olaydır, ve yapımı bu işte uzmanlaşmış zanaatkarlar tarafından gerçekleştirilmektedir. 1552 tarihinde Kızılgerili doktor Martin de la Cruz tarafından yazılan ve orijinali 1929 yılında Vatikan'da bulunan kitapta; Meksikada Maya uygarlığının, bitkisel ilaçlar ve dental anatomi konusunda oldukça ileri seviyede olduğu, Mayaların bitkisel anestezik

ilaçlar kullandıkları, dental şekillendirme yapan zanaatçıların bu tür anestezik bitkisel ilaçlardan faydalandıkları bildirilmektedir.

Kızkalesinde tek bir kafatasında, dental şekillendirmenin üst ön iki kesici dişte her ikisi birinin kopyası olacak biçimde uygulandığı yapılmış bir şekilde görülmüştür. Ayrıca bir kafatasında da aynı kesim biçiminde otopsi şakki şeklinde kafatasının kesildiği görüldü. Her iki kafatasının aynı yerde, birlikte bulunduğu arkeologlar tarafından belirtilmiştir. C14 testi bu iki kafatası ve bunların dışında bulunan iskelet kalıntılarında biri için yapılacaktır.

H ü s e y i n A f s i n
Adli Tıp Kurumu Uzmanı

ya'ya giden misyoner gemileri buraya uğramış olabilir. Belki bir gemide bir hastalık nedeniyle ölen misyonerleri buraya gömdüler.

30 kırk yıl öncesine kadar ada metruktu. Kimse uğramıyordu."

Antropolog Asuman Alpagut ise, kendi buldukları iskeletlerin Roma ve Bizans dönemlerine ait olduğunu, Mayalarla ilişkilendirilemeyeceğini söylüyor: "Bu iskeletlerin Mayalarla ilişkilendirilebilmesi için önce ırkının belirlenmesi gerekli. Diş kesme adeti, kültürel bir adet. Bunun Mayalara uyduğunu söylüyorlar. Biz görmedik. Tek bir örneğe bakılarak genelleme yapmak da çok tehlikeli. Bizim incelediğimiz iskeletlerde her hangi bir darp izine rastlamadık. Bizim oraya gitme nedenimiz de oydu. İskeletler ilk ortaya çıktıklarında insanlarda "Acaba bunlar Hizbullah'n kurbanları mı?" diye korkular olmuş. Bizim incelediklerimizde darp izi yoktu. Önce morfolojiyi belirlemek lazım. İskeletlerin yanında kültürel bir nesne çıktı mı onu belirlemek lâzım. Tek bir birey belirleyici olmaz. Dışarıdan gelmiş olabilir. Bütün Kızkalesi popülasyonu için Maya diyemeyiz. Biz bu iskeletleri incelemedik. İncelemediğimiz için bunlar Maya değildir de diyemeyiz elbette. Ama bizim çıkardıklarımız kesinlikle değil."

Güler Gürkan, iskeletlerin çoğunun yakın döneme ait olduğunu düşünse de, Kızkalesi'nin ortasındaki şapelden çıkarılan iskeletlerin ortaçağa ait olabilecek kadar eski olduğu görüşünde. Define arayanların bu bölümde bulunan iskeletleri sağa sola atması olmasından şikayet ediyor ve ekliyor: "Şapel'in içindeki kemikler ortaçağa ait. Burada yaşayan imtiyazlı olan kişilerin gömüldükleri bir yer. Diğer iskeletlerse, yönleri farklı olarak gömülmüşler. Biz iskeletleri numaralandırılıp emniyete teslim etmiştik ama iskeletler başına o kadar çok gösterilmiş ki bunlar iyice dağılmış. Adli tıba giden 13 iskeletin 8'i şapelden çıkmış olanlar. Bunlar ortaçağa ait olabilirler. Ama eğer içlerinde Maya olsaydı, başka şeylerin de bulunması lazımdı. Eğer bir Maya buraya kadar geliyorsa, kendisiyle birlikte başka şeyler de getirir. Kendi kültürüne ait

Kızkalesi Kazıları

Mersin-Silifke karayolunun 60. km'sinde Kızkalesi Beldesi, Korykos Antik kenti sınırları içinde kalan ve karaya çok yakın bir ada üzerinde konumlanan Kızkalesi, benzerine çok az rastlanabilir bir miras mozaiki oluşturuyor. Korykos ismine ilk kez III. Antiokhos zamanında MÖ 197 yılında rastlanır. Ancak Nekropolden (antik mezarlık) çıkarılan MÖ 4. yüzyıla ait eserler kentin daha önce kurulduğuna işaret eder. MÖ 1. yüzyılda bastırıldığı sikkelerle bağımsız olduğunu gösteren Korykos kenti, MÖ 72'de Roma egemenliğine girdi; Roma ve Bizans dönemlerinde önemli bir liman kenti oldu. Kızkalesi, Bizans döneminde yapılmaya başlanmış, 11. yüzyılın sonuyla 12. yüzyıl ortalarında tamamlanmış. Kale 1361 yılında Kıbrıs Krallığı'nın korumasına girmiş, 1448 yılında Karamanoğlu Beyliği'nin yönetimine geçmiştir.

Çokgen plana sahip olan kale, sekiz kuleyle tahkim edilmiş yüksek sur duvarlara sahip. Sur duvarlarda yer alan dört kapıdan kuzeyde olanı ana giriş kapısı. Kale içinde su gereksinimi karşılayabilmek için kaya içerisine oyularak yapılmış altı adet sarnıç bulunuyor. 2001 yılı içerisinde kale içinde yapılan kazı çalışmalarında orta alanda büyük bir yapı kompleksi ortaya çıktı. Mozaik ve opus sectile (kesme taşlardan) taban döşemeleriyle kaplı odalar birbirleriyle bağlantılı olup, odaların birçoğu orta kesimdeki kabul salonuna

açılıyor. Yapı, güneydoğu köşesinde yer alan küçük bir şapelle (ibadet yeri) de bütünleşmiş.

Geç dönemde yapılan ve absis (zemin) altında kriptası (mezarı) bulunan diğer Şapel ise, bugün kale iç avlusunda ayakta kalabilen tek yapı. Kazı sonucunda küçük buluntulardan çok, mimari bulgular ortaya çıktı. Kızkalesi kazı çalışmaları sırasında şapel tabanı altındaki kriptaya, imtiyazlı kişilerin gömüldüğü mimari özelliğini gösteren tek mezar durumunda. Ancak daha önceleri define arayıcıları tarafından absis tabanının kırılarak içeriye girilmesi sonucunda gömüler tahrip edilmiş ve iskeletler şapel içerisine dağınık vaziyette atılmış. Ortaçağa ait olan bu mezar içinde ortaya çıkan iskeletler ne yazık ki tahribat nedeniyle bütünlüğünü kaybetmiş. Ancak kale iç avlusu içinde başka gömüler de ortaya çıktı. Bunlar yüzeye çok yakın olup, farklı yönlerde gömülmüşler. Sur duvarlarından düşen taşların meydana getirdiği molozların üst seviyesinde, sıkıştırılmış toprak zeminle hemen hemen aynı seviyede, alta mozaik bir zemin ya da bir yapı olduğu bilinmeden dolgu toprak olarak yapılan ve henüz arkasına yapıştırılan kağıdı ve el yazısı kaybolmamış plaketin ait olduğu gömüler, dönemine ait olmayıp, 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başı gibi yakın bir zamana aittir.

F. Güler Gürkan
Arkeolog, İçel Müzesi

şeyler de getirir. Bunlara ait hiçbir bulgu yok."

Aslında bu kazıdan elde edilen sonuçlar, biraz da karanlık bir odadaki fildişi tarif etme hikayesine benzemiş. Kurumlar bir araya gelip ellerindeki bulguları birleştiremediği için Kızkalesi resmi bir türlü tam olarak çizilemiyor. Bunun bir nedeni de iletişim eksikliği gibi görünüyor: "Biz iskeletler adli tıba gittikten sonra kimi arayaca-

ğımızı bilemedik. Adana Adli Tıp Kurumu'na gitti, Mersin Adli Tıp Kurumu'na gitti dediler. Sonra İstanbul'a gittiğini televizyondan öğrendik. İskeletleri hemen göndermişler." diyor Alpagut, "Biraz bekletselerdi, biz gidiyorduk zaten. İskeletler poşetler içinde gitmiş, kargaşa olmuş"

Antropolog Gülay Aslan, iskeletleri, üzerinde çalışmak için istediklerini, fakat kendi ellerine henüz hiçbir iskeletin gelmediğini söylüyor. Ona göre de uzmanların bir araya gelmesi, sağlıklı bir sonuç almak için şart: "Bu iskeletler konusunda herkesin söylediği farklı şeyler var. Arkeologlar kazı yaptı, onların söylediği şeyler var. Adli Tıp başka şeyler söylüyor, bir araya gelinip bir çalışma yapılması gerek. Böylece daha somut veriler elde edilebilir."

Bu iletişim eksikliği, Kızkalesi iskeletlerinin sırrının açığa çıkarılamamasında önemli bir neden. Adli Tıp kurumu, C14 testi için bulgulardan bazılarını yurtdışına göndermiş. Testin sonuçları geldiğinde sis perdesi biraz daha aralanacak gibi.

Gökhan Tok

Kolları karın üstünde birleştirilerek düz uzatılmış iskeletler, bu gömülerin Hristiyanlara ait olduğunu gösteriyor.